

VÁZLAT XII. PIUS PÁPA ARCKÉPÉHEZ

Irta: Kállay Miklós

SOKÁIG gondolkoztam azon, ki lehetne az a művész — a világtörténelem legnagyobb mestereit számbavéve —, aki méltóképen, a léleknek a vonásokba és a formákba írt beszédességével festhetné meg az új pápa arcképét, élő emlékek eljövendő századok számára? Sok fejtörés után is egyetlen méltó mestert találtam ehhez a tárgyhoz: Grecót, a spanyolok nagy vizionárusát. Mert az új pápa egész alakjában, megjelenésében, tekintetének átható mélységében van valami látomásszerű, valami elragadtatott emelkedettség, olyan, amilyen csodálatos fényudvarral veszi körül Greco alakjait. És ez az elragadtatás, akár csak Greco képein, nem a homályos félönkívület, nem az ismeretlenbe tévedező elrévedés, hanem az elragadtatás világossága, az Istenközelség átizzító fénye, olyan, mint a nagy spanyol misztikusoké, Keresztes Szent Jánosé, vagy avilai Szent Terézé volt.

És van még valami, ami ismét csak Grecóra utal, ha az új pápa portréját elképzelni próbáljuk. Grecóban csodálatosan egyesül két nagy művészeti irány: a gótika átszellemült áhítata és a barokk dimanikus, cselekvő gazdagsága. A barokk Eugenio d'Ors lényegre tapintó meghatározása szerint abban különbözik minden előző művészeti iránytól, hogy alkotásainak kettős súlypontja van. Ezt a kettőséget érzem én az új pápa egyéniségében is. Benne is a gót és a barokk egyesül és formálja két tengely köré gazdag szellemét. Szikáran felsudárló alakjában, lelkének aszketikus keménységében, szellemének magasságok fölé törő lángolásában a középkor gótikája érzik, amelynek templomai mind mint megkövült lángok harsantak ég felé. De a pápa aszketizmusa nem az anakhoréták elzárko-

zott küzdelme a magános kísértésekkel. Nála az aszketizmus az élet tisztaságának fönsége, amely már alakján is valami magyarázhatatlanul magasztos méltóságot önt el, az az elmélyedő bensőség, amely meggyőző alapot teremt minden szavának és mozdulatának. Ez az aszketizmus dinamikus, harcoss és tevékeny, a törhetetlen lelki erő fedezetét adja egy sokrétű szellem viaskodó fegyvereihez.

Éppen olyan egyszerűn ősi és egyben korszerű, mint Szent Ferencé volt, aki saját fegyvereivel verte vissza századának nagy tévelygéseit s a belső nagy lelki megújódással robbantotta szét kora készülő szociális forradalmát. Az egyszerűség bonyolultsága van benne s a küzdő energiák barokk mozgalmassága.

Mert XII. Pius harcoss korban lett pápa. Körötte harcoss felé feszülő világ szilaj erői nyüzsögnek hadirepülőgépekbe, hajóóriásokba, ágyúszörnyekbe öntve. Az ő középkori lelke megérti és leméri ezt a harcoss kort, mert a legmodernebb ember is ő, az első pápa, aki már ült repülőgépen. De fegyvere ebben a korban is a középkor leghatalmasabb fegyvere: a világot átlobogó szeretet, a harc fúriáival szemben a krisztusi béke szelídsége. Az anyagi fegyverek erejével a szellemi erők fegyverét szegzi szembe, mert tisztában van a XIX. század nagy tévedésével, amely az anyag törvényszerűségével próbálta a szellemet megfejteni s ezzel az alacsonyabbrendűt emelte a magasabbrendű fölé.

Az új pápa egyéniségére legjellemzőbb, hogy úgyszólván nincs egyéni élete. Teljesen feloldódik egy földi méreteken túlnőtt nagy ügy szolgálatában. Élete minden rezdülését a világegyház roppant, bonyolult szövevényébe kapcsolja be. Leírták egy napjának beosztását. Hat órakor kel, félhétkor misét mond. Aztán autón felmegy a Pincióra vagy a Monte Marióra, ahol sétát tesz. Egész napját az egyszerű étkezések s a délutáni séta idejével megszakítva, éjjel két óráig kemény munkában tölti. Akkor tér nyugovóra. Álomra, pihenésre nem jut több napi négy óránál. Csodálatosan éber és sokrétű szelleme olyan, mint óriási kapcsoló tábla, amelybe a láthatatlan és végtelen huzalok a világ minden

részből, az Egyház életének minden síkjáról befutnak s ahonnan melegítő, megvilágító éltető áramkörök sugároznak szét szívek millióiba, hitet, reményt, bátorítást, megerősítést sugározva szerte vágyó, remegő, mindig rendületlenül bízó milliók felé.

Nem elhanyagolható vonás lelki formálódásának vizsgálatánál az sem, hogy Róma szülötte. Az Urbs fia s az Urbs alá sok évezred rakott roppant alapokat. Római légiók el nem múló dobaja visszhangzik a mélységekben, Nérói kertek égő keresztény fáklyái óta mártírok ezreinek vére öntözte ezt a földet s föléje az örök egek reményt adó ígérete borul. Ezek az ősi tradíciók nevelték őt a mai kornak, amely most az augusztusi impériumnál szélesebb körű lelki birodalmat kerekített köréje. De ő ismeri ezt a mérhetetlen kört. Ismeri az államok problémáit, a nemzetek vágyait. Nagyon sok nép lelkét a helyszínen ismerte meg a közvetlen érintkezés jó iskolájában. És ismerik őt is urbi et orbi. Sudár alakja mint nemes és karcsú monolit magaslik fel az örök város hét halma fölé. Érezzük a kemény férfiasságot egész lényében, minden cselekedetében. A hősi attitűd mellett tört lándzsát nemcsak szavainak tüzes hitvallásával, hanem egész életének meggyőző erejével is. A férfiasság sziklája volt, mielőtt még az Egyház sziklájává választották volna.

Lenyűgöző hatást tesz mindenkire, aki csak egyszer beszél vele. Egyéniségének súlya van. Tudásának humanista egyetemessége, embervoltának fenkölt tisztasága, a belőle sugárzó bölcs nyugalom és kiegyensúlyozottság nem tévesztik hatásukat. Testvérnek és tekintélynek érezzük egyszerre. Egyéniségének súlyát mi sem bizonyítja jobban, mint a pápaválasztás páratlan gyorsasága. Már az első napon, a harmadik szavazásnál egyhangúan rá esett a választás. Az egybesereglett bíbornokokat valami belső sugallat ereje világosította meg, hogy mást nem választhatnak az Egyház fejévé. Megéreztek, hogy be kell telnie a régi jóslatnak, mely szerint ezekben a napokban csak egy angyali pásztor türelme, jósága, bölcsesége, szívjósága és világossága képes megint összeterelni szétzüllött nyáját. Az egész világ úgy

érzi most, hogy a választással ez a jóslat betelt, Krisztus új helytartója csakugyan az a Pastor Angelicus, akire a kereszténységnek ma szüksége van.

Ha már most külső megjelenésével akarunk foglalkozni, mindenekelőtt arcáról kell megemlékezni. Ez az arc szinte mint földöntúli fény átszellemültségétől körülsugárzott korona ül felmagasló szikár alakján. Mélytűzű szemében csodálatos lobogás ég. Parancs ereje és szeretet melengető lángja süt ki ebből a szempárból. Egész lényében van valami emberfeletti sugárzás, mintha láthatatlanul ott lebegne mögötte a szeretet néma angyala, a Charitas, amelyről itt az Eucharisztikus kongresszuson olyan elragadó szónoki remekműben tett vallomást.

Keze finom metszésű hosszúkás ujjaival külön él. Más egyházfejedelmek áldásnál összezárják a kéz ujjait, nála sugárcsóvaként tárul szét mind az öt ujj, talán azért, hogy mennél többfelé áraszthassa szét a magasságból leedett kegyelem jótékony harmatát.

Hangja még mindig bennünk zeng. Mikor itt járt nálunk, hangszórók százai záporozták szét. Bárhová fordultunk, akármely tájára kerültünk ennek a nagy városnak, mindenütt ott volt velünk, lelkünkbe muzsikált, különös, mély zengése volt, mint a rugalmas lemezzé edzett ércnek. Angyali harang volt, melynek tiszta bongása hosszú időre otthagytá visszhangját lelkünkben, s örök varázsát főképpen akkor nyomta be elmúlhatatlanul szívünk viaszába, amikor a mi nyelvünkön is, a mi magyar beszédünknek százszorosán drága zengésével is megszólalt.

Éreztük, hogy végtelen magasságból hajlik le szeretetével egy sorsverte országhoz. De más vonatkozásban is hálás reménnyel dobban fel hozzá szívünk. Sok helyen hibásan idézték a jelmondatot, melyet címerébe vett. Ez a jelszó helyesen így hangzik: *Opus iustitiae pax*, vagyis az igazság munkálásában, keresésében van a béke. Mi, magyarok is ezt valljuk és ebben a szellemben várjuk a velünk történt igazságtalanságok teljes jóvátételét.